
S P R A W O Z D A N I A

STUDIA NAUK TEOLOGICZNYCH
TOM 4 – 2009

KS. KRZYSZTOF KAUCHA

**NAUKA WOBEC ZJAWISK PARANORMALNYCH.
SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI**

28 kwietnia 2009 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się konferencja „Nauka wobec zjawisk paranormalnych”. Zorganizowały ją: Komitet Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, Lubelskie Towarzystwo Naukowe i Instytut Teologii Fundamentalnej KUL. Została ona zadedykowana śp. Księdzu Profesorowi Edwardowi Kopciowi – pionierowi teologii fundamentalnej w Polsce oraz wieloletniemu dziekanowi Wydziału Teologii KUL, w intencji którego odprawiona została Msza św. przed rozpoczęciem obrad.

Nauka napotyka fenomeny niezwykle. Bada je, starając się wyjaśnić ich przyczyny, istotę i powiązania z innymi zjawiskami. Te badania wpływają na rozwój nauki, pomagają budować nowe teorie, poszerzają zakres zainteresowań poszczególnych dziedzin i – co za tym idzie – wiedzę o rzeczywistości, a także jednocześnie różne dyscypliny, gdyż często mają charakter interdyscyplinarny. Jednak nie wszystkie zjawiska niezwykle – można powiedzieć u początku ich naukowej analizy: paranormalne – udaje się wyjaśnić. W takich przypadkach naukowcy-przyrodnicy stwierdzają, że są one niewytłumaczalne w świetle aktualnej wiedzy. Rzadko jednak takie zjawiska są w świecie nauki przedmiotem ogólniejszej refleksji, refleksji światopoglądowej, filozoficznej i teologicznej, refleksji zarazem racjonalnej i otwartej na bogactwo rzeczywistości. Brak takiego namysłu jest jedną z przyczyn sięgania współczesnego człowieka do przekonań irracjonalnych, co w epoce dominacji rozumu wydaje się paradoksalne. Głównym celem konferencji była charakterystyka różnych zjawisk paranormalnych oraz naukowa refleksja nad nimi. Wzięli w niej udział specjaliści w zakresie psychologii, nauk medycznych i szczegółowych (przyrodniczych), filozofii i teologii.

Psycholog i teolog o. prof. dr hab. Antoni Jozafat Nowak OFM¹ wygłosił referat „Psychologia wobec zjawisk paranormalnych”. Zwrócił uwagę, że fenomenami niezwykle zjawiskami związanymi z psychiką zajmuje się już od długiego czasu parapsychologia,

¹ Emerytowany profesor KUL; studiował psychologię na KUL i psychologię pastoralną oraz psychoanalizę w Salzburgu; był słuchaczem wykładów z psychiatrii w Akademii Medycznej w Lublinie; specjalizuje się w zakresie psychologii osobowości oraz psychologii klinicznej; jest psychoanalitykiem szkoły personalnej analizy I.A. Caruso; autor kilkunastu pozycji książkowych oraz ponad 600 artykułów; wykładowca psychologii społecznej w Górnośląskiej Wyższej Szkole Hand-

wykładana na uniwersytetach w USA, lecz nieobecna w uczelniach europejskich, w których zadomowiła się psychologia akademicka. Ta jednak nie dysponuje narzędziami do badania zjawisk paranormalnych. Prelegent krótko scharakteryzował najważniejsze z nich, a mianowicie hipnozę, telepatię, psychowizję, prekognicję, chiromancję i stygmaty oraz wspominał o fenomenach znajdujących się na pograniczu parapsychologii (magii, okultyzmie i spirytyzmie). Najwięcej miejsca poświęcił stygmatom. Zdumiewające jest – stwierdził – że występują one tylko u członków Kościoła katolickiego. Choć pojawiły się u licznych świętych, to jednak Kościół nie wypowiada się na temat ich autentyczności.

Potwierdził to kolejny mówca – o. dr Gabriel Bartoszewski OFMCap². W wystąpieniu zatytułowanym „Zjawiska nadzwyczajne towarzyszące niektórym osobom świętym i świątobliwym” najwięcej uwagi poświęcił św. Ojcu Pio z Pietrelciny, który nosił stygmaty, miał dar bilokacji, a jego obecności towarzyszył niezwykły zapach. Ojciec Bartoszewski przytoczył obszernie fragmenty przesłuchania Ojca Pio w sprawie tych zjawisk. Wprawdzie Kościół nie orzeka o prawdziwości tego rodzaju fenomenów i nie traktuje ich jako argumenty w procesie beatyfikacyjnym lub kanonizacyjnym, to jednak bada je by wykluczyć ewentualne kłamstwo lub pochodzenie od szatana. Charakterystyczne jest, że Ojciec Pio nigdy nie prosił Boga o nadzwyczajne dary, a nawet przeciwnie – prosił, by Bóg mu ich nie dawał. Z jego słów wynika, że nie był do końca świadomy daru bilokacji ani innych niezwykłych fenomenów.

Doktor nauk medycznych Lech Środek³ w krótkiej prezentacji opisał niewytłumaczalne od strony medycznej zdarzenie, którego był świadkiem – powrót do życia płodu (dziecka Urszuli M.), u którego stwierdził jako lekarz prowadzący zanik akcji serca. Wydarzenie to miało miejsce w pierwszych dniach kwietnia 2001 r. w Ełku. Lekarz stwierdził, że nie znalazł w literaturze medycznej opisu podobnego przypadku. Wystąpienie dr. Środka dopełnił o. dr Bartoszewski, mówiąc, że przypadek ten został uznany za cud za wstawiennictwem ks. Stanisława Papczyńskiego i jako cud uzdrowienia matki i dziecka włączony do jego procesu beatyfikacyjnego.

Po dyskusji, w czasie której skierowano wiele pytań do dr. Środka, i przerwie, głos zabrali ks. dr hab. Andrzej Anderwald⁴, który wygłosił referat „Nauki przyrod-

lowej im. W. Korfańtego oraz psychologii ogólnej, psychologii pastoralnej oraz rozwojowej, a także antropologii filozoficznej w Wyższym Seminarium Franciszkanów w Katowicach Panewnikach.

² Doktor prawa kanonicznego, w latach 1978–2007 referent Sekretariatu Prymasa Polski, od 1989 r. współpracownik zewnętrzny Nuncjatury Apostolskiej, członek licznych trybunałów w procesach beatyfikacyjnych, w tym kard. Stefana Wyszyńskiego i ks. Jerzego Popiełuszki (w tych procesach współpracował w opracowaniu *Positio super virtutibus* i *Positio super Martyrio* dla Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych), wicepostulator sprawy beatyfikacji i kanonizacji bł. Honorata Koźmińskiego.

³ Absolwent Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Lublinie (w latach 1973–78; specjalizacja I stopnia z ginekologii-położnictwa w 1982 r., zaś II stopnia w 1995 r.), w latach 1988–92 był zastępcą ordynatora, 1992–95 pełniącym obowiązki ordynatora, a 1995–2003 ordynatorem na oddziale ginekologiczno-położniczym; jeden z pierwszych w Polsce lekarzy specjalistów wprowadzających technikę badań USG.

⁴ Teolog; adiunkt w Katedrze Teologii Fundamentalnej i Religiologii na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego; szczególny przedmiot jego zainteresowań stanowią badania inter-

nicze wobec zjawisk paranormalnych”. Na podstawie liczby wejść na różne strony internetowe stwierdził, że dziś obserwuje się większe zainteresowanie zjawiskami paranormalnymi niż nauką. Zaprezentował podstawowe znaczenia terminu „zjawiska paranormalne” w dyskursie naukowym (w naukach szczegółowych) oraz typologię stanowisk przyrodników wobec tych zjawisk.

Referat „Racjonalność wiary w cuda – dialog z Hudem” wygłosił filozof dr Jacek Wojtysiak⁵. Przekonywał, że filozofowie niepodzielający wiary w cuda do dziś przywołują argumenty szkockiego filozofa empirysty Davida Hume’a, zaś zwolennicy tej wiary formułują różne sposoby obalenia tych argumentów. Dr Wojtysiak przedstawił główne argumenty Hume’a oraz kontrargumenty, zarówno funkcjonujące w literaturze, jak i własnego autorstwa.

Ostatni referat pt. „Teologia wobec zjawisk paranormalnych”, będący zwięźczeniem konferencji, wygłosił ks. prof. dr hab. Marian Rusecki⁶. Książd profesor Rusecki streścił teologię cudu oraz przedstawił problematykę jego rozpoznania. Rozpoznanie to dokonuje się w kilku fazach, a mianowicie naukowej, filozoficznej i teologicznej. Nie można mówić o cudzie w przypadku zjawiska niezwyklego czy niewytłumaczalnego, które nie posiadałoby kontekstu religijnego. Kościół – powiedział ks. prof. Rusecki – jest bardzo ostrożny w tej materii i stosuje wygórowane kryteria rozpoznania cudu.

Konferencja „Nauka wobec zjawisk paranormalnych” ukazała, że otaczająca człowieka rzeczywistość jest bogata, złożona, jeszcze nie do końca poznana. Spotykamy w niej fenomeny trudne do wyjaśnienia przez naukę. Zdarzają się także cuda – ingerencje Boga w świecie, które przynoszą dobro oraz są wezwaniem do wiary.

Pomysł tej konferencji powstał w Instytucie Teologii Fundamentalnej KUL. Warto przy tej okazji zauważyć, że w dziejach *scientiae fidei* właśnie teologia fundamentalna (wcześniej apologetyka) zajmowała się uzasadnianiem prawdziwości religii

dyscyplinarne w teologii, typy relacji między wiedzą a wiarą, problematyka cudu i zadania Kościoła we współczesnym świecie; jego dorobek naukowy obejmuje 2 monografie, opracowanie zbiorowe, 28 artykułów naukowych i 32 recenzje; opublikował rozprawę habilitacyjną *Teologia a nauki przyrodnicze. Rola wiedzy przyrodniczej w dociekaniach teologicznych* (Opole 2007).

⁵ Adiunkt w Katedrze Teorii Poznania KUL, w której wykłada m.in. wstęp do filozofii i dydaktykę filozofii; zajmuje się przede wszystkim ontologią, metafizyką, filozofią religii i języka; jest autorem licznych publikacji naukowych i książek: *Filozofia. Pochwała ciekawości, O słowie „być”*; był stypendystą Fundacji Nauki Polskiej; opublikował rozprawę habilitacyjną *Dlaczego istnieje raczej coś niż nic? Analiza problemu w kontekście dyskusji we współczesnej filozofii analitycznej* (Lublin 2008). W maju 2009 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego.

⁶ Czołowy polski teolog fundamentalny, znany także poza granicami naszego kraju; członek Papieskiej Akademii Teologicznej, przewodniczący Komitetu Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, przewodniczący Wydziału VI Nauk Teologicznych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce, członek Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, wieloletni dyrektor Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL, kierownik Katedry Chrystologii Fundamentalnej KUL; autor ponad 600 rozpraw, artykułów naukowych i popularnonaukowych, recenzji i haseł encyklopedycznych; autor i redaktor ponad 30 książek, w tym ostatnio wydanych: *Traktat o cudzie* (Lublin 2006), *Traktat o Objawieniu* (Kraków 2007), *Traktat o religii* (Warszawa 2007).

chrześcijańskiej, także w kontekście nauk, a więc starała się na bieżąco poznawać ich osiągnięcia, by je wykorzystać do realizacji swego celu. Po drugie, przedmiot teologii fundamentalnej obejmuje swoiste zjawiska paranormalne, jakimi są znaki wiarygodności Bożego Objawienia, głównie cuda. Ta teologiczna subdyscyplina wypracowała ogólną metodę i kryteria ich rozpoznawania, dlatego może swym doświadczeniem metodologicznym i epistemicznym pomóc innym naukom w badaniu zjawisk paranormalnych. Po trzecie, członkowie Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL chcieli podjąć tematykę bliską zainteresowaniom śp. ks. prof. Edwarda Kopcia, a ten pasjonował się postępem nauk oraz problematyką cudu.